

Centralism eller decentralisering

Jan-Olof Sundell gör åtskilliga invändningar gentemot Claes Ryn och Bertil Häggman, som jag dock överlämnar till dessa att svara på.

Den för mig väsentligaste frågan, som Sundell berör, är förhållandet mellan stat och individ. Hans resonemang förefaller att väl återspegla ett dilemma. Han accepterar min tes om den alltför starka statsmakten i Sverige men är inte beredd att helt ta konsekvenserna av kravet på bättre balans. Vill Hagård skrota ner välfärdsstaten, frågar han?

Har vi någon välfärdsstat längre? Är det inte snarare myten om en sådan, som omhuldas? Till följd av den stats- och kommunalkapitalistiska utsegningspolitiken hotar idag en ny massfattigdom. Allt färre kan spara och bygga upp en egen buffert utan tvingas i ofärdstider att lita till socialhjälp. Arbeta extra lönar sig endast, om ersättningen utgår i form av »svarta» skattefria pengar. På grund av det orimliga skattesystemet lönar det sig i vissa inkomstlägen (kring 30 000 kr) direkt att vara sjuk. Annars måste man vara mycket frisk för att våga bli sjuk »på riktigt» i »välfärdssamhället». Köerna och väntetiderna vid våra sjukhus talar sitt tydliga språk.

Samtidigt florerar det socialistiska regleringsraseriet. Den nya marksocialiseringslagen, utredning om socialisering av jorden under våra fötter, socialisering av det privata näringslivet med hjälp av AP-fonderna, socialiseringen av utbildningsområdet är endast några exempel. För att belysa hur den enskilde kommer i kläm skall bara erinras om hur en stadsarkitekt nyligen visade att det krävs 45 inlagor med sammanlagt 117 papper (sic!) för att bygga ett småhus. En fullständig uppräknings- och exemplifiering av alla socialiseringsåtgärder och regleringar skulle bli lång. För utvecklingen fortsätta i samma takt ytterligare någon tid, kommer vårt land snart att vara lika socialistiskt som något östeuropeiskt.

I detta läge är enda utvägen att kraftigt betona kravet på balans och en ökad frihet för

den enskilde. Det betyder ett målmedvetet arbete på att upphäva en mängd regleringar, vilket också får till följd en »nerskrotning» av centralbyråkratin, avskaffande av onödiga ämbetsverk etc. I stället för att införa nya typer av bidrag måste arbetet inriktas på att göra så många bidrag som möjligt överflödiga, främst genom en reformering av skattesystemet. Däremot finns det ingen principiell anledning – tvärtom! – att ge sig på socialförsäkringarna, som utgör kärnan i det socialpolitiska systemet.

Sundell talar om behovet av en stark statsmakt utan att närmare precisera innebörden, vilket dock är viktigt. En stark *centraliserad* statsmakt är en socialistisk grundförutsättning men helt oförenlig med konservativa principer. En stark *samhällsmakt* däremot är något annat, som låter sig väl förena med en annan konservativ huvudprincip, nämligen kravet på *decentralisering*. Samhällsmakten varken behöver eller får vara centraliserad utan kan fördelas på olika institutioner och organ. Det är önskvärt att beskära regeringens befogenheter och öka riksdagens, samtidigt som riksdagens befogenheter likaledes beskäres för att i stället öka landstingens och kommunernas. Det borde vara möjligt att få till stånd självständigt arbetande regionala enheter med stor frihet att inom vissa mycket allmänt formulerade ramar få detaljutforma politiken på olika områden. Ingenting säger t ex att skolpolitiken, åldringsvården eller olika slag av kommunal service måste genomföras på samma sätt över hela landet. Tvärtom borde skillnader i det praktiska genomförandet kunna betyda ökad stimulans till nytänkande och effektivisering.

Det länders centerpartiet till heder, att man så helhjärtat gått in för den konservativa kungstanken decentralisering. Detta innebär en total motsatsställning till socialdemokratien, samtidigt som grundvalen borde vara lagd för ett fruktbringande samarbete med främst moderata samlingspartiet.

Även de amerikanska konservativa bör hed-

ras, synes det mig, för att de så kraftigt för fram decentraliseringsprincipen och bekämpar varje form av maktkoncentration till Washington för att i stället hävda delstaternas befogenheter. Visst finns det många sociala problem att lösa i USA, men ingenting talar för att lösningen skulle bestå i ökad statscentralism. Tvärtom kan det med fog hävdas, att en statscentralism aldrig någonsin varit till fromma för den enskilde individen och aldrig kunnat skapa någon reell »välfärd».

Bara några ord om liberalers och socialdemokraters antikommunism. Självfallet har Sundell rätt i att många sådana varit och är definitiva motståndare till kommunistiska diktaturer. Men detta borde vara en axiomatisk grundval. Det är därför intressantare att finna, att så inte alltid är eller har varit fallet. Visst drev Truman med bistånd av bl a Acheson och Kennan en »containment»-politik till den fria världens försvar, men Henry Wallace och

hans anhängare med deras egalitära version av liberalism var inte pålitliga. Kennedyeran åter kännetecknades främst av eftergifter gentemot de antivästerländska krafterna i Afrika, Asien, Europa och Latinamerika. Först när USA i Kubaaffären utsattes för ett dödligt hot var man beredd att sätta hårt mot hårt.

Givetvis kan man inte utan vidare transformera alla amerikanska konservativa tankar till europeiska eller svenska förhållanden. Det har aldrig heller påståtts. Men den konservativa idédebatten i vår del av världen kan både influeras och stimuleras av den vitala amerikanska diskussionen. Och de amerikanska framgångarna från ett underläge, väl jämförbart med det svenska, till en framskjuten position idag, manar till efterföljd. Den amerikanska nykonservatismen med dess mångfald av schatteringar innebär definitivt inte någon återvändsgränd utan tvärtom en inspirerande framtidsväg.